

*Дмитро Ігорович Лоза,
аспірант відділу міжнародного права
та порівняльного правознавства
Інституту держави і права
імені В. М. Корецького НАН України,
адвокат
ORCID: 0000-0002-8428-3241*

ПОНЯТТЯ ТА ЕЛЕМЕНТИ МІЖНАРОДНО-ПРОТИПРАВНОГО ДІЯННЯ ДЕРЖАВИ

Постановка проблеми. Питання відповідальності держав за міжнародно-протиправні діяння є актуальними у сучасній теорії та практиці міжнародного права. Від правильного розуміння поняття «міжнародно-протиправні діяння держави» та його елементів залежить вирішення інших важливих проблем, пов'язаних, зокрема, з формами та видами відповідальності держави, наприклад, у випадку вчинення агресії, апартеїду чи геноциду.

Успішна кодифікація норм міжнародного права щодо міжнародно-протиправних діянь держав і відповідальність у разі їх вчинення є однією з найбільш важливих проблем сучасного міжнародного права та міжнародних відносин, що є актуальним для національної доктрини міжнародного права в умовах агресії Російської Федерації проти України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам міжнародно-правової відповідальності присвячені праці таких вчених, як Г. Гроцій, Р. Аго, В. Антипенко, М. Антонович, М. Бассіоуні, Я. Броунлі, В. Василенко, В. Денисов, Д. Джінкс, А. Зайберт-Фор, І. Лукашук, Б. Конфорті, Дж. Кроуфорд, С. Оллесон, М. Сассолі та ін. Попри те, що проблеми поняття та елементів міжнародного протиправного діяння держави досліджуються в юридичній літературі, питання кодифікаційного розвитку цієї сфери правовідносин залишаються актуальними. Зокрема, подальшого аналізу та вивчення у цьому контексті потребують питання роботи Комісії міжнародного права ООН над розробкою Статей про відповідальність держав за міжнародно-протиправні діяння та проектом універсальної міжнародної конвенції з міжнародної відповідальності держав. Зазначене і зумовило вибір теми та постановку завдання статті.

Мета статті полягає у характеристиці поняття та елементів міжнародно-протиправного діяння держави.

Основні результати дослідження. Міжнародно-протиправне діяння держави є необхідною підставою для відповідальності відповідної держави та визначення такій державі тягаря відповідальності в об'ємі, видах і формах, визначених міжнародним правом і співмірних характеру та шкідливим наслідкам такого діяння. Кваліфікація діяння як міжнародно-протиправного визначається міжнародним правом. На таку кваліфікацію не впливає кваліфікація цього діяння як правомірного у внутрішньодержавному праві. Так, згідно зі ст. 8 bis Римського статуту Міжнародного кримінального суду для цілей цього Статуту «акт агресії» означає застосування збройної сили державою проти суверенітету, територіальної цілісності або політичної незалежності іншої держави чи в будь-який інший спосіб, несумісний зі Статутом Організації Об'єднаних Націй. Будь-який з таких актів, незалежно від оголошення війни, кваліфікуватиметься відповідно до резолюції 3314 (XXIX) Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй від 14 грудня 1974 року як акт агресії: а) вторгнення або напад збройних сил держави на територію іншої держави чи будь-яка військова окупація, незалежно від її тимчасового характеру, що є результатом такого вторгнення або нападу, чи будь-яка анексія із застосуванням сили на території іншої держави або її частини; б) бомбардування збройними силами держави території іншої держави чи застосування будь-якої зброї державою проти території іншої держави; с) блокада портів чи берегів держави збройними силами іншої держави; д) напад збройними силами держави на сухопутні, морські або повітряні сили чи морські та повітряні флоти іншої держави; е) застосування збройних сил однієї держави,

що перебувають на території іншої держави за угодою з приймаючою державою, на порушення умов, передбачених в угоді, чи будь-яке продовження їх перебування на такій території після припинення дії угоди; f) дія держави, яка дозволяє, щоб її територія, яку вона надала у розпорядження іншої держави, використовувалася цією іншою державою для вчинення акту агресії проти третьої держави; g) направлення державою або від імені держави озброєних банд, груп та іррегулярних сил або найманців, які вчиняють акти застосування збройної сили проти іншої держави, які мають настільки серйозний характер, що це рівноцінно переліченим вище актам або її істотній участі в них [1]. Також відповідно до резолюції Генеральної Асамблеї ООН 180 (II) від 21 листопада 1947 р. «геноцид є міжнародним злочином, який тягне за собою національну та міжнародну відповідальність окремих осіб і держав», що набуло закріплення і в Конвенції про запобігання злочину геноциду і покарання за нього від 9 грудня 1948 року [2].

Сучасний погляд на відповідальність держави в міжнародному праві за міжнародно-протиправні діяння визначено в Статтях про відповідальність держав за міжнародно-протиправні діяння 2001 року (далі також – Статті, Статті про відповідальність держав). Згідно з зазначеними Статтями, що були прийняті ГА ООН її резолюцією 56/83 від 12 грудня 2001 року, текст яких міститься у додатку до цієї резолюції, одним із загальних принципів відповідальності держави за її міжнародно-протиправне діяння є те, що кожне «міжнародно-протиправне діяння держави тягне за собою міжнародну відповідальність цієї держави» [3]. За дорученням Генеральної Асамблеї проєкт Статей було підготовлено Комісією міжнародного права ООН, яка, зокрема, з 1956 року займається і проблематикою кодифікації норм міжнародного права у сфері відповідальності держав. Оскільки прийняття тексту Статей про відповідальність держав за міжнародно-протиправні діяння, що носять назву «Відповідальність держав за міжнародно-протиправні діяння», відбулося у формі резолюції Генеральної Асамблеї, в доктрині виникає питання щодо їх обов'язковості. У зв'язку з цим слід звернути увагу на те, що зазначені Статті були сформовані на основі норм міжнародного звичаєвого права та стали їх певною кодифікацією у цій сфері правовідносин, що визначає їх юридично обов'язковими як кодифікованих міжнародно-звичаєвих норм. Спеціальна камера Міжнародного трибуналу з морського права в своєму Консультативному висновку у справі Гана проти Кот-д'Івуар (2017) щодо зобов'язань держав стосовно делімітації морського кордону в Атлантичному океані («*Delimitation of the maritime boundary in the Atlantic Ocean*») звернула увагу на наявність низки положень Статей про відповідальність держав, що відображають «норми міжнародного звичаєвого права» [4, п. 558]. Своєю чергою за правовими позиціями Європейського суду з прав людини зазначені Статті є відображенням принципів міжнародного права щодо відповідальності держав. Зокрема, у рішенні ЄСПЛ у справі *Samsonov v. Russia* (2014) зазначено, що Статті про відповідальність держав «кодифікували принципи відповідальності держав за міжнародно-протиправні діяння, які сформувалися в рамках сучасного міжнародного права» [5, п. 45].

На обов'язковий характер Статей про відповідальність держав за міжнародно-протиправні діяння вказують і рішення міжнародних судів, добірка яких, зокрема, за запитами Генеральної Асамблеї, що містяться в її резолюціях, готується систематично Генеральним секретарем ООН [16]. Аналіз матеріалів міжнародної судової практики засвідчує, що посилання на Статті про відповідальність держав 2001 року містяться в рішеннях Міжнародного суду, Міжнародного трибуналу з морського права, Європейського суду з прав людини, Спеціального трибуналу по Лівану та інших органів міжнародного правосуддя [6]. Зокрема, у рішенні у справі *The Rompetrol Group N.V. v. Romania* (2013) арбітражний трибунал відзначив, що ступінь схвалення статей про відповідальність держав Генеральною Асамблеєю ООН і ступінь їх визнання в рамках подальшої міжнародної практики дає переконливі підстави для того, щоб використовувати цей Проєкт статей як директивний документ для цілей винесення рішення у справі [7, п. 189].

У ст. 2 Статей про відповідальність держав за міжнародно-протиправні діяння 2001 року визначено елементи міжнародно-протиправного діяння держави. Зазначається, що міжнародно-протиправне діяння держави має місце у тому випадку, коли будь-яка поведінка, що становить дію або бездіяльність, а) присвоюється державі за міжнародним правом; та б) являє собою порушення міжнародно-правового зобов'язання цієї держави [3]. Отже, протиправна поведінка держави може становити як активну дію, так і бездіяльність відповідної держави.

Питання присвоєння державі порушення міжнародного зобов'язання набули відображення в главі II «Присвоєння поведінки державі» Статей про відповідальність держав. Зокрема, як діяння відповідної держави розглядається поведінка будь-якого органу держави, незалежно від того, здійснює такий орган законодавчі, виконавчі, судові чи будь-які інші функції, та незалежно від того, чи є він органом центральної влади чи органом місцевої влади. Держава має нести також відповідальність за діяння осіб чи утворень, що здійснюють елементи державної влади, або діяння осіб чи груп осіб, які при вчиненні міжнародно-протиправного діяння діяли під керівництвом чи контролем держави, або діяння осіб чи груп осіб, які фактично здійснювали елементи державної влади за умови відсутності органів офіційної влади держави чи в умовах нездатності таких органів здійснювати владні функції. Також держава має нести відповідальність за будь-які діяння, які не приписуються державі відповідними правовими нормами, але які держава визнала як власні діяння [3].

Згідно з положеннями ст. 12 Статей про відповідальність держав порушенням міжнародно-правового зобов'язання держави визнається діяння, яке не відповідає тому, що вимагається від неї цим зобов'язанням і відбувається в момент, коли держава пов'язана цим зобов'язанням. Несення відповідальності за порушення свого міжнародного зобов'язання не звільняє таку державу від обов'язку щодо виконання цього зобов'язання (ст. 29 Статей). При цьому міжнародне право передбачає міжнародно-правову відповідальність держави за шкідливі наслідки правомірної діяльності. Така відповідальність може бути пов'язана насамперед з діяльністю об'єктів підвищеної небезпеки та може наставати лише у випадках, коли держава висловлює на це явну, пряму і недвозначну згоду. У разі відмови держави нести певну відповідальність питання відповідальності держави вирішуються в судовому порядку.

У доктрині міжнародного права юридичні наслідки міжнародного правопорушення призводять до міжнародно-правової відповідальності держав, що здійснюється у певних видах і формах. У разі притягнення держави до відповідальності застосовуються, як правило, такі види відповідальності, як матеріальна та нематеріальна, які на практиці нерідко можуть застосовуватись разом. Що стосується форм відповідальності держав, то Статті про відповідальність держав за міжнародно-протиправні діяння визначають лише такі три форми відповідальності, як: реституція, компенсація і сатисфакція. Реституція, згідно зі ст. 35 Статей, означає обов'язок відновити стан, що існував до вчинення відповідною державою протиправного діяння. Компенсація охоплює будь-який збиток, який може бути виражений у фінансовому еквіваленті, включаючи упущену вигоду, та визначає обов'язок компенсувати збитки, що не були компенсовані реституцією (ст. 36 Статей). Сатисфакція полягає у визнанні вчиненого порушення, вираженні жалю, офіційному вибаченні або іншій аналогічній формі, яка має на меті відшкодувати ті збитки, які не можуть бути відшкодовані реституцією і компенсацією; вона повинна бути пропорційною нанесеній шкоді і не може набувати форми, принизливої для держави-порушниці (ст. 37 Статей) [3].

Розуміння природи міжнародної відповідальності держав як соціального феномена нерозривно пов'язана з історією міжнародного права в цілому. Ще в класичній теорії міжнародного права домінувало розуміння відповідальності, обґрунтоване Гуго Гроцієм, який справедливо стверджував, що із завдання шкоди випливає «обов'язок, який ґрунтується на природному праві відшкодувати завдану шкоду» [8]. Міжнародною практикою того часу, зокрема, коли у 1662 році Нідерланди відмовили Англії у задоволенні вимоги про відшкодування шкоди, завданої Мальтійському ордену (підставою відмови, з якою Англія погодилась, слугувало посилення на відсутність права у держави звертатися за відшкодуванням шкоди, якщо така завдана третій особі, а не їй чи її підданам), було сформовано міжнародний принцип, відповідно до якого звертатися за відшкодуванням (репресаліями) мала право лише держава, якій завдано шкоди [9]. Проте в доктрині вже в той час існували погляди щодо можливості порушити питання про відповідальність держави-порушниці третім державам, ніж тими, яким завдано шкоду та доводили існування в міжнародному праві норм *erga omnes* [10]. Зокрема, Холл допускав можливість існування відносин відповідальності між державою-порушницею і третіми державами та зазначав, що коли «держава грубо, винувато та серйозно порушує міжнародне право, то певна держава чи її органи, з метою запобігання таким діям, можуть вжити покарання» [11]. Окремі дослідники справедливо доводили, що відповідальність у міжнародному праві – це «відповідальність держави чи її орга-

ну за шкоду, завдану іноземцям, що складає окрему галузь позитивного міжнародного права», що відповідальність може реалізовуватися у спосіб дипломатичного захисту (політичний метод) та/або спосіб судового чи арбітражного захисту (правовий метод) [12].

Говорячи про формування поглядів щодо поняття міжнародно-протиправного діяння держави як підстави міжнародної відповідальності держави, елементи міжнародно-протиправного діяння, необхідно особливо зазначити вагомий внесок у доктрину міжнародного права з цього питання, що зробили доповідачі Комісії ООН з міжнародного права у процесі розробки Статей про відповідальність держав. Зокрема, доповідач – колишній суддя Міжнародного суду ООН та професор Римського університету Роберто Аго вказував, що в міжнародному праві існує загальноновизнаний принцип, за яким держави несуть відповідальність за неправомірні діяння. На його думку, міжнародно-правова відповідальність – це правовідносини, які виникли внаслідок вчинення міжнародного неправомірного діяння, що полягають у зобов'язуючих відносинах щодо відновлення попереднього стану чи компенсації, яка може супроводжуватися примусовими діями. Залежно від серйозності неправомірного акту, на думку доповідача, вирізняють його наслідки, наприклад, за вчинення актів агресії, геноциду порушення норм (*erga omnes*) – держава відповідає перед усім світовим співтовариством. Аго вказував, що відповідальність у міжнародному праві необхідно розуміти як правовідносини, які виникають внаслідок вчинення міжнародного неправомірного діяння, зміст яких полягав у відновленні стану, що існував до порушення. Також він запропонував розподілити правовідносини відповідальності на первинні та вторинні, де первинні – це відносини, пов'язані з виконанням норм міжнародного права, а вторинні – це відносини, які виникають після вчинення неправомірного акту та охоплюють правовідносини відповідальності [13].

Колішній суддя Міжнародного суду ООН професор Кембріджа Джеймс Кроуфорд звертає увагу на те, що відповідальність держав – це так звані вторинні зобов'язання, які виникають після порушення первинних, передбачених нормами міжнародного права, зобов'язань. Він обґрунтував, що ані шкода, ані вина не є умовами настання міжнародно-правової відповідальності, а наслідками відповідальності є обов'язок у визначених формах відновити права держави, що існували до їх порушення. Поряд з тим Д. Кроуфорд вважає, що реалізація відповідальності є справою суто судових органів, насамперед міжнародних [14].

Слід зазначити, що у главі V Статей про відповідальність держав за міжнародно-протиправні діяння визначено обставини, що виключають протиправність діяння держав. Йдеться про такі обставини, як згода, самооборона, контрзаходи у зв'язку із міжнародно-протиправним діянням, форс-мажор, лихо, стан необхідності (ст. 20–25 Статей). У доктрині міжнародного права існують погляди щодо розмежування обставин, що виключають протиправність діяння держави на певні групи, зокрема, на обставини, що є результатом вольових дій суб'єкта, до яких відносять згоду, самооборону і контрзаходи, та обставини, що склалися незалежно від волі суб'єкта, до яких відносять форс-мажор, лихо, стан необхідності [15]. При цьому слід звернути увагу на те, що ніщо у цій главі не виключає протиправності будь-якого діяння держави, якщо таке діяння не відповідає зобов'язанню, що випливає з імперативної норми загального міжнародного права (ст. 26 Статей). Вважаємо, що йдеться насамперед про зобов'язання держав щодо боротьби з такими міжнародними злочинами, як злочин агресії, злочин геноциду, воєнні злочини та злочини проти людяності.

З урахуванням наведеного поняття міжнародно-протиправного діяння держави та його елементів потребує подальшого розвитку та вдосконалення, зокрема, і в умовах роботи Комісії міжнародного права ООН над проєктом універсальної міжнародної конвенції з міжнародної відповідальності держав.

Висновки. Прогресивний розвиток сучасного міжнародного права загалом і права міжнародної відповідальності зокрема мають важливе значення для перетворення міжнародного права на більш ефективний засіб здійснення цілей і принципів, викладених у статуті ООН, насамперед у сфері забезпечення миру і міжнародної безпеки. Прийняття у 2001 році Статей про відповідальність держав за міжнародно-протиправні діяння стало важливою подією в розвитку сучасного міжнародного права, зокрема щодо визначення поняття та елементів міжнародно-протиправного діяння держави.

Прийняття на міжнародному рівні на підставі Статей про відповідальність держав універсальної конвенції про відповідальність держав за міжнародно-протиправні діяння сприятиме прогресивному розвитку права міжнародної відповідальності та забезпеченню більш повного юридичного визначення поняття та елементів міжнародно-протиправного діяння держави.

Список використаних джерел

1. Резолюція RC/Res.6 «Злочин агресії» від 11 червня 2010 року та Додаток до неї. Офіційний сайт Міжнародного кримінального суду. URL: https://asp.icc-cpi.int/iccdocs/asp_docs/Resolutions/RC-Res.6-en.pdf.
2. Конвенція про запобігання злочину геноциду і покарання за нього, 9 грудня 1948 р. A//RES/260 A (III). URL: https://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_155.
3. UN. General Assembly. Fifty-sixth session. Resolution 56/83. Responsibility of States for internationally wrongful acts. 2001. UN Doc. A/RES/56/83. URL: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N01/477/97/PDF/N0147797.pdf?OpenElement>.
4. ITLOS. Delimitation of the maritime boundary in the Atlantic Ocean (Ghana/Côte d'Ivoire). Judgment of 23 September 2017.
5. European Court of Human Rights. Samsonov v. Russia. 16 September 2014. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-147336>.
6. UN. General Assembly. Seventy-first session. Report of the Secretary-General. UN Doc. A/71/80. URL: http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/71/80.
7. ICSID. The Rompetrol Group N.V. v. Romania. Case No. ARB/06/3. Award. 6 May 2013.
8. Grotius, H. (2005). The right of war and peace. Indiana: Liberty Fund, Inc., 1021.
9. Notel, G. (2002). From Dionisio Antzilotti to Roberto Ago: The Classical International Law of State Responsibility and the Traditional Primacy of a Bilateral Concertion of Inter-state Relations. *Europien Journal of International law*, 13, 5, 1083-1098.
10. Bluntschli, J. C. (1878). *Das modern Volkerrecht der civilisirten Staaten*. Harvard: Nordlingen.
11. Hall, W. E. (1895). *A Treaties on International Law*. Oxford: Clarendon Press.
12. Edwin, M. B. (1928). *Theoretical Aspects of the International Responsibility of States*. 25, May, 2018. URL: <http://www.zaoer.de>.
13. Document A/CN.4/23 (1970). Second report on State responsibility, by Mr. Roberto Ago, Special Rapporteur. The origin international responsibility. Extract form the Yearbook of the International Law Commission 1910, II, 177-197.
14. Document A/CN.4/490 (1998). Special Rapporteur, State responsibility. Agenda item 2, 5-80.
15. Антонович М. М. Поняття міжнародно-протиправного діяння держави та злочину за міжнародним правом: порівняльний аспект. *Наук. записки НаУКМА: Юридичні науки*. 2002. Т. 20. С. 29.
16. Ответственность государств за международно-противоправные деяния. Подборка решений международных судов, трибуналов и других органов. Доклад Генерального секретаря. 2019. UN Doc. A/74/83.

References

1. Resolution RC / Res.6 “Crime of Aggression” of 11 June 2010 and its Annex [Electronic resource] // Official website of the International Criminal Court. Access mode: https://asp.icc-cpi.int/iccdocs/asp_docs/Resolutions/RC-Res.6-en.pdf.
2. Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide, December 9, 1948 A // RES / 260 A (III). URL: https://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_155.
3. UN. General Assembly. Fifty-sixth session. Resolution 56/83. Responsibility of States for internationally wrongful acts. 2001. UN Doc. A / RES / 56/83. URL: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N01/477/97/PDF/N0147797.pdf?OpenElement>.
4. ITLOS. Delimitation of the maritime boundary in the Atlantic Ocean (Ghana / Côte d'Ivoire). Judgment of 23 September 2017.
5. European Court of Human Rights. Samsonov v. Russia. 16 September 2014. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-147336>.
6. UN. General Assembly. Seventy-first session. Report of the Secretary-General. UN Doc. A / 71/80. URL: http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/71/80.
7. ICSID. The Rompetrol Group N.V. v. Romania. Case No. ARB / 06/3. Award. 6 May 2013.

8. Grotius, H. (2005). The right of war and peace. Indiana: Liberty Fund, Inc., 1021.
9. Notel, G. (2002). From Dionisio Antzilotti to Roberto Ago: The Classical International Law of State Responsibility and the Traditional Primacy of a Bileteral Concertion of Inter-state Relations. *European Journal of International Law*, 13, 5, 1083-1098.
10. Bluntschli, J. C. (1878). The modern folk law of civilized states. Harvard: Nordlingen.
11. Hall, W. E. (1895). A Treaties on International Law. Oxford: Clarendon Press.
12. Edwin, M. B. (1928). Theoretical Aspects of the International Responsibility of States. 25, May, 2018. URL: <http://www.zaoer.de>.
13. Document A / CN.4 / 23 (1970). Second report on State responsibility, by Mr. Roberto Ago, Special Rapporteur. The origin international responsibility. Extract form the Yearbook of the International Law Commission 1910, II, 177- 197.
14. Document A / CN.4 / 490 (1998). Special Rapporteur, State responsibility. Agenda item 2, 5-80.
15. Antonovich M. M. The concept of internationally illegal action of the state and crime under international law: a comparative aspect. *Nauk. Notes of NaUKMA: Legal Sciences*. 2002. V. 20. P. 29.
16. Responsibility of States for internationally wrongful acts. A selection of decisions of international courts, tribunals and other bodies. Report of the Secretary-General. 2019. UN Doc. A / 74/83.

Лоца Д. І. Поняття та елементи міжнародно-протиправного діяння держави

У статті досліджуються питання поняття та елементів міжнародно-протиправного діяння держави. Проаналізовано доктринальні підходи щодо визначення поняття міжнародно-протиправного діяння держави. Відзначено важливість кодифікації і подальшого розвитку міжнародного права у сфері відповідальності держав за міжнародно-протиправні діяння. Зазначається, що внаслідок систематизації доктрини та судової практики у 2001 році вдалося обґрунтувати новітнє доктринальне визначення відповідальності в міжнародному праві за міжнародно-протиправні діяння держави, що набуло реалізації та закріплення в Статтях про відповідальність держав за міжнародно-протиправні діяння, що були прийняті Генеральною Асамблеєю ООН її резолюцією 56/83 від 12 грудня 2001 року. В Статтях про відповідальність держав за міжнародно-протиправні діяння, що мають рекомендаційний характер, зазначено, що кожна держава, яка вчинила міжнародно-протиправне діяння, несе за нього відповідальність. У Статтях визначено елементи міжнародно-протиправного діяння держави. Зазначається, що міжнародно-протиправне діяння держави має місце у тому випадку, коли будь-яка поведінка, що становить дію або бездіяльність, а) присвоюється державі за міжнародним правом; та б) являє собою порушення міжнародно-правового зобов'язання цієї держави. Отже, протиправна поведінка держави може становити як активну дію, так і бездіяльність відповідної держави. Важлива роль у підготовці Статей належить Комісії міжнародного права.

Сучасна доктрина відповідальності держави в міжнародному праві за міжнародні протиправні діяння ґрунтується на визнанні протиправної поведінки держави на порушення міжнародно-правового зобов'язання цієї держави згідно з міжнародним правом. Тому питання міжнародно-правової відповідальності держав за міжнародно-протиправні діяння потребують закріплення в універсальній міжнародній конвенції про відповідальність держав за міжнародно-протиправні діяння, що сприятиме прогресивному розвитку права міжнародної відповідальності.

Ключові слова: міжнародно-протиправне діяння держави, відповідальність держави, Комісія міжнародного права.

Loza D. I. Concepts and Elements of International Illegal Action of the State

The article examines the concept and elements of international illegal action of the state. Doctrinal approaches to defining the concept of internationally illegal action of the state are analyzed. The importance of codification and further development of international law in the field of responsibility of states for internationally wrongful acts is noted. It is noted that due to the systematization of doctrine and judicial practice in 2001 it was possible to substantiate the latest doctrinal definition of responsibility in international law for international illegal actions of the state, which found its implementation and enshrined in the Articles of UN Resolution 56/83 of 12 December 2001. The Articles on the Responsibility of States for Internationally Wrongful Acts stipulate that every State that has committed an internationally wrongful act is liable for it. The Articles define the elements of internationally illegal actions of the state. It is noted that an internationally wrongful act of a state occurs when any conduct constituting an act or omission is a) appropriated to a state under international law; and (b) constitutes a violation of that State's international legal obligation. Thus, the illegal behavior of the state can be both active and inaction

of the state. An important role in the preparation of the Articles belongs to the Commission on International Law. Thus, the modern doctrine of the state's responsibility in international law for international illegal acts is based on the recognition of the state's illegal behavior in violation of the international legal obligations of this state under international law. Therefore, the issues of international legal responsibility of states for internationally wrongful acts need to be enshrined in the Universal International Convention on the Liability of States for Internationally Wrongful Acts, which will contribute to the progressive development of the law of international responsibility.

Key words: internationally illegal act of the state, responsibility of the state, International Law Commission.

DOI: 10.33663/2524-017X-2022-13-63